[2019] 7 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 607

. ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਅਤੇ ਓ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਬਨਾਮ

ਬਨਾਮ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ

(2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1617) ਮਈ 09,2019

[ਆਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ 1860: ਧਾਰਾ. 303-ਕਤਲ-ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ-ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰ. ਅਪਰਾਧ ਲਈ 1 ਤੋਂ 3 ਯੂ/ਐੱਸ. ਐੱਸ. 302/149/148, ਯੂ/ਐਸ. ਐਸ. 302/149/147 ਅਤੇ ਯੂ/ਐਸ. 302/147 ਅਤੇ 379 ਕ੍ਰਮਵਾਰ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਤਵੀ-ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆਃ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ-ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ-ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਪੀੜਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਨੇ ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦਿੱਤਾ-ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਗਵਾਹ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਸੀ-ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੰਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ-ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ-ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ-ਉਦੇਸ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ-ਗਵਾਹ-ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1.1 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਪੂਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਗਵਾਹ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 10,12] [612-ਸੀ-ਡੀ; 614-ਈ]

ਕਾਰਤਿਕ ਮਲਹਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, (1996) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 614: [1995] 5 ਸਪਲਾਇਰ. ਐੱਸਸੀਆਰ 239; ਨਾਮਦੇਵ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2007) 14 ਐੱਸਸੀਸੀ 150: [2007] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 939-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.2 ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਉਹ ਐਸ. ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਆਰ. ਐਨ. ਡੀ., ਡੀ. ਡੀ., ਜੇ. ਡੀ. ਅਤੇ ਐਸ. ਡੀ. ਨੂੰ ਸੜ੍ਹਕ' ਤੇ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖਿਆ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਸੜ੍ਹਕ ਉੱਤੇ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਰ. ਪੀ. ਡੀ. ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਰ. ਪੀ. ਡੀ. ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਰ. ਪੀ. ਡੀ. ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਰਪੀਡੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 13] [614-F-H; 615-A]

1.3 ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਲੀ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉੱਪਰਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉੱਪਰਲੀ ਛਾਪ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17] [616-ਡੀ-ਜੀ]

1.4 ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਮੁਖੀਆ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਐੱਸਐੱਸਡੀ ਵਿਰੁੱਧ ਚੋਣ ਲੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਐੱਸਐੱਸਡੀ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਰਾ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18 ਅਤੇ 19] [616-ਐਚ; 617-ਏ, ਡੀ]

1.5 ਘਟਨਾ ਦੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਐੱਸ' ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਫਰਦਬੀਅਨ, ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੌਕੇ' ਤੇ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ ਫਰਦਬੇਯਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 10.00 AM ਅਤੇ 10.15 AM ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ

ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 20] [617-D-F]

1.6 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 21] [618-ਬੀ-ਡੀ]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1995] 5 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 239 ਪੈਰਾ 10 [2007] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 939 ਪੈਰਾ 11 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1617.

1990 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ (ਡੀ. ਬੀ.) ਨੰਬਰ 410 ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 16.07.2013 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ। ਅਖਿਲੇਸ਼ ਕੇ. ਪਾਂਡੇ, ਰਾਜੀਵ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ। ਦੇਵਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਰੂਕਾ, ਰਵੀ ਭਾਰੂਕਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਰਵਸ਼੍ਰੀ, ਜਸਟਿਨ ਜਾਰਜ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਸਿੰਗਲਾ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਆਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 16.07.2013 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ 1990 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ (DB) ਨੰਬਰ 410, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 16.05.1980 'ਤੇ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਬੱਲਮ ਰਾਏ, ਮੁਖਬਰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਾਸਾਰਾਮ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨੇੜੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੱਲ ਵਧਿਆ। ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਰਿਕਸ਼ਾ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਾਈਕਲ' ਤੇ ਸੀ। ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਦੋਹਰੇ ਨੰਗੇ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ। ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ 9 ਵਜੇਃ 00 ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਰਗਿਲ ਮੋਰ ਤੋਂ 50 ਤੋਂ 60 ਗਜ਼ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੂਦਨਾਥ ਦੁਸਾਦ, ਜਮਾਦਾਰ ਦੁਸਾਦ ਅਤੇ ਰਾਮ ਨੰਦਨ ਦੁਸਾਦ ਨੇ ਰਿਕਸ਼ਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਲੋਹਬੰਦਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ। ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ

ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਕਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਲੋਹਬੰਦਾ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਖੀਆ ਯਾਨੀ ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਏ।

3. 9 ਵਜੇਃ 30 ਸਵੇਰੇ, ਸਾਸਾਰਾਮ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐੱਸ. ਐੱਨ. ਸਿੰਘ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੱਲਮ ਰਾਏ ਨੇ ਫਰਦਬੇਯਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫਰਦਬੇਯਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ 05 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ 15 ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ 13, ਰਾਘੋ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵੀ ਸਨ, ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 04 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖਿਆ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਰਸਮੀ ਗਵਾਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਿੱਧਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਸਨ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ, ਸਾਸਾਰਾਮ ਵਿੱਚ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ Ext.3/2 ਤੋਂ 3/5 ਵਜੋਂ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ Ext.4 ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ, ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 1, ਦਸਰਥ ਰਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ 1961 ਤੋਂ 1963 ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ।

6. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ (ਆਈ. ਡੀ. 1) ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ 04 ਦੋਸ਼ੀ (ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਦੂਦਨਾਥ ਦੁਸਾਦ ਏ.) ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3, ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2-ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4, ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਯਾਨੀ ਜਮਾਦਾਰ ਦੁਸਾਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302/147 ਅਤੇ 379 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਾਮਨੰਦਨ ਦੁਸਾਦ ਦੀ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਤਿੰਨ ਬਚੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਨ। 7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦੇ

ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ ਡਬਲਯੂ 11-ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ 13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਸਨ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5, ਜਿਸ ਨੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਨੇ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੋਪੜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਗੋਲੀ ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

9. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

10. ਪੀਡਬਲਯੂ11, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ

ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਾਡੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਗਵਾਹ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਕਾਰਤਿਕ ਵਿੱਚ ਮਲ੍ਹਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, (1996) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 614, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੋ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ -

"15. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਬਾਰੇ ਕਿ ਗਵਾਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੋ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਦਿਲਚਸਪੀ' ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੈਰ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਹੋਰ ਕਾਰਨ. ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ (ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਟੀ.) ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (1976) 4 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 158, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ (SCC pp. 167-68, ਪੈਰਾ 11)

"ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੋ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ' ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ। ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। "

16. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1953 ਐਸ. ਸੀ. 364 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰਃ "ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਗੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਤਲਬ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਵਾਹ ਕੋਲ ਉਸ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੁਸ਼ਮਣੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਤੱਥ ਇੱਕ ਨੀਂਹ ਤੋਂ ਦੂਰ ਅਕਸਰ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਗਰੰਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਆਮਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹਰੇਕ

ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਕਸਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ”

11. ਅੱਗੇ ਨਾਮਦੇਵ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2007) 14 ਵਿੱਚ ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 150, ਇਸੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 29,30 ਅਤੇ 38 ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹਨਃ -

“29. ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ, ਪੀਡਬਲਯੂ 6 ਸੋਪਾਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ "ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ" ਗਵਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ, ਨੂੰ "ਦਿਲਚਸਪੀ" ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ" ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ "ਦਿਲਚਸਪੀ" ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ।

30. ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1953 ਐਸ. ਸੀ. 364 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ 1952 ਐਸ. ਸੀ. 54, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਭਰਮ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, "ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ" (ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕੇਸ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 366, ਪੈਰਾ 25)।

38. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ" ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਇੱਕ "ਕੁਦਰਤੀ" ਗਵਾਹ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਪੜਤਾਲ ਉੱਤੇ, ਉਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੀ "ਇਕਲੌਤੀ" ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਾਂ ਪੀੜਤ ਨਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਨੇੜਲਾ

ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਹੈ। "

12. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ13 ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

13. ਹੁਣ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਦਾ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਉਹ ਸਾਸਾਰਾਮ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਤੋਂ ਰੌਜ਼ਾ ਰੋਡ ਵੱਲ ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਹ ਕਦਮ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰਾਮ ਨੰਦਨ ਦੁਸਾਦ, ਦੁਧਨਾਥ ਦੁਸਾਦ, ਜਮਾਦਾਰ ਦੁਸਾਦ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਨੂੰ ਰੌਜ਼ਾ ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖਿਆ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਰੌਜ਼ਾ ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 11 ਅਤੇ ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 13, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ 'ਏ' ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਨੇ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਤੀਜੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੂਬੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। 14. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਅਨੁਲਗ-ਪੀ42 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀਃ -

"ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। (ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ) ਹਿੱਸਾ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਭੈਂਹ (ਅਸਪਸ਼ਟ) ਹਨ। ਖੱਬੀ ਕੂਹਣੀ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। "

15. ਅਸੀਂ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨਃ -

“ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰ, ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲੱਤ, ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅੱਖਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਵੀ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ”

16. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ No.12 ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਕੱਢੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ No.12 ਵਿੱਚ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ -

“ 12. XXXXXXXXXXXXXXX (i) ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਓਸਸੀਪਿਟਲ ਹੱਡੀ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਦੇ ਨਾਲ 2 "X 1" ਜ਼ਖ਼ਮ। ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਢੱਕਣ ਵਿੱਚ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਖੂਨ ਦੇ ਥੱਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹਿੱਸਾ ਨਰਮ ਅਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਪਾਈ ਗਈ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਟੈਟੂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(ii) ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੱਜੇ ਅੱਖ ਦੀ ਭੌਂਹ, ਸੱਜੇ ਮਲਰ ਦੀ ਹੱਡੀ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਮਲਰ ਦੀ ਹੱਡੀ, ਨੱਕ ਦੀ ਹੱਡੀ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਮੈਕਸੀਲਾ ਦੇ ਮਲਟੀਪਲ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨੱਕ ਦਾ ਪੁਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(iii) ਨੱਕ ਦੇ ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ 2 "x 1" ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਮੈਕਸੀਲਾ ਦਾ ਫਰੈਕਚਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ 1 "x 1/2" ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਗੱਲ੍ਹ ਦਾ ਚੀਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕੱਟ ਹੈ।

(v) ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਦੇ ਥੱਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਭ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ। (vi) ਖੱਬੇ ਗੋਡੇ ਉੱਤੇ ਰਗੜ੍ਹ 1/2 "x 1/2"। (vii) ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਉੱਤੇ ਰਗੜ੍ਹ 1 "x 1/2"। ਸੱਟ ਨੰਬਰ (i), (ii) ਅਤੇ (iii) ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਖ਼ਤ ਤਿੱਖੇ ਪਦਾਰਥ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲਾਠੀ ਅਤੇ ਲੋਹਬੰਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੱਟ ਨੰਬਰ (iv), (v), (vi), (vii) ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸਧਾਰਨ ਹਨ, ਜੋ ਸਖ਼ਤ ਤਿੱਖੇ ਪਦਾਰਥ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲਾਠੀ ਅਤੇ ਲੋਹਬੰਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਿਆ।

XXXXXXXXX "

17. ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਓਸਸੀਪਿਟਲ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਢੱਕਣ ਵਿੱਚ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੱਜੇ ਮਲਾਰ ਹੱਡੀ, ਨੱਕ ਦੀ ਹੱਡੀ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਮੈਕਸੀਲਾ ਦੇ ਕਈ ਫਰੈਕਚਰ ਵੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਓਸਸੀਪਿਟਲ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਡੀ ਦੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਢੱਕਣ ਵਿੱਚ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਗੋਲੀ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ, ਜੋ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨੰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੱਟ

ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ। ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀ ਸਿਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉੱਪਰਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉੱਪਰਲੀ ਛਾਪ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੋਲੀ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 13 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ।

18. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ11 ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਖੀਆ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਏ

ਦੂਬੇ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਰਾ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਬਿਆਨ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈਃ -

“5. ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਗੋਤਪਰ ਖਤੀਹਰੀ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਭਤੀਜੇ ਰਾਮ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਖੀਆ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ਼ਿਓ ਸ਼ੰਕਰ ਦੂਬੇ ਮੇਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਰਾ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਕ੍ਰਮ ਦੁਸਾਦ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਦਨਾਥ ਦੁਸਾਦ ਅਤੇ ਜਮਾਦਾਰ ਦੁਸਾਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨੰਦਨ ਦੁਸਾਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਤੱਥ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਰਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ”

19. ਪੈਰਾ No.58 ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ PW11 ਅਤੇ Ext ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। 5 ਅਤੇ Ext.5/1।

20. ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ 16.05.1980 ਉੱਤੇ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਸਾਸਾਰਾਮ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਫਰਦਬੀਅਨ, PW11 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ ਫਰਦਬੇਯਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 10.00 AM ਅਤੇ 10.15 AM ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. 17.05.1980 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 72,73 ਅਤੇ 74 ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨਃ -

“72. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ 16-5-80 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ 9-30 ਵਜੇ ਫਰਦਬੇਯਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਅਤੇ 10.15 ਸਵੇਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਉਸੇ ਦਿਨ 12.10 ਵਜੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਵਿਸਤਾਰ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 6 (ਫਰਦਬੀਅਨ) ਐਕਸਟ. 7 (ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ), Ext.8 (ਜ਼ਬਤ ਸੂਚੀ) ਅਤੇ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ। 4 (ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ)।

73. ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੂੰ 17-5-80 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਵੇਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ 17-5-80 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 17-5-80 ਉੱਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਤੱਥ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਿਤੀ 17-5-80 ਦੀ ਆਰਡਰ ਸ਼ੀਟ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਆਰਡਰ ਸ਼ੀਟ ਹੈ।

74. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋਟ ਇਹ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ”

21. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪੂਰੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।



Tarun Mehra

Advocate